

БОБЕР ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НА ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кратюк О.Л., д.б.н, доц., **Герасимчук В.А.**, магістрант
Поліський національний університет

Бобер європейський (*Castor fiber* L.) – традиційний мисливський вид території України. За літописними джерелами боброві гони уже були відомі на початку XIII століття. На території сучасної Житомирської області боброві гони були відмічені в околицях м. Олевська (1230 рік), м. Любара (1452 рік), м. Бердичева (1505 рік) та вздовж долини річки Тетерів (1682 рік) [12]. До XVII століття ареал поширення бобра європейського в межах Житомирської області охоплював басейни усіх великих річок таких як Случ, Уборть, Тетерів, Уж. Прибережні біогеоценози були добре освоєні поселеннями бобра. Загалом популяція бобра європейського на території України в період XV-XVI століття становили щонайменше 600-700 тисяч особин. Проте, уже в наступні роки під тиском промислу та полювання починаються процеси поступової деградації бобрових поселень, які набули загрозливих темпів [11]. До початку XX століття популяція бобрів у невеликій кількості (близько ста особин) збереглася на обмеженій території у долинах рік Уборть, Прип'ять, Тетерів.

Перші спроби зі штучного розселення бобрів на території України були проведені у 1930 році на території Київської області та у 1933 році в межах Рівненської області, яка тоді входила до складу Польщі [2]. На території Житомирської області вперше випустили бобрів (21 особину) в Ушомирському лісництві на території Коростенського району у 1950 році. Наступні випуски були у 1964 році в долині річок Тетерів та Лісова. Загалом цього року розселили 31 особину [1]. До 1966 року загальна чисельність бобрів на території Житомирської області становила близько 1200 [3]. У цей час відмічається поступовий ріст популяції бобра по території України. До 1969 року, за даними Е.Д. Крайньова [7], в межах України популяція бобра нараховувала близько 4000 особин, за умови їх концентрації у найбільших поселеннях (75% всього поголів'я) в Житомирській, Київській та Чернігівській областях.

Згідно даних Г.М. Панова, поголів'я бобра європейського на території України становило 5500 особин у 1969-1970 роках [10], а свого максимуму воно досягнуло у 1972 році, коли загальна чисельність виду на території України склала 6700 особин [4]. Це найвищі були показники з часів майже суцільного знищення виду упродовж першої половини XX століття. Проте вже у наступні п'ять-шість років відбулося різке зниження чисельності виду, а кількість поселень в деяких районах Житомирської області знизилась на 85,4% [10]. Скорочення чисельності популяції бобра тривало до початку 80-х років. У 1980 році на території Житомирської області чисельність виду становила 1051 особину [5]. У наступні роки популяція бобра починає неухильно зростати і вже через 10 років, у 1991 році,

становила 2776 особин, або 36,7% загальноукраїнської чисельності виду (7559 особин) [9]. У подальші роки вже незалежної України популяція бобра європейського тільки зростала: у 2000 році складала 4758 особин [6, 8], у 2010 – 9296 особин і у 2023 – 7530 особин (обліки проведено не на всій території Житомирської області).

Наразі актуальним є питання своєчасної та науково-обґрунтованої експлуатація поголів'я бобра європейського, що дасть можливість оптимізувати склад популяції, а також по можливості зменшити негативний вплив діяльності виду на лісові та прибережні фітоценози в умовах військового стану.

Література

1. Акклиматизация охотничье-промысловых зверей и птиц СССР. Частина 1 / под ред. И.Д. Кириса. Киров: Волго-Вятское книжное издательство, 1973. 536 с.

2. Балодис М.М. Бобр: Биология и место в природно-хозяйственном комплексе республики. Рига: Зинатне, 1990. 271 с.

3. Болденков С.В. Современное состояние бобровых поселений в УССР, перспективы их роста и реальные возможности использования в текущей пятилетке. *Тр. Воронеж. гос. заповедника*. 1969. Вып. 16. С. 53–62.

4. Болденков С.В., Панов Г.М. Современное состояние и перспективы воспроизводства бобров в УССР. *Тр. Воронеж. гос. заповедника*. 1975. Вып. 21. Т.1. С. 54–58.

5. Довідник природних ресурсів Житомирщини / Укладач О.Я. Поліщук. Житомир: Редакційно-видавниче державне підприємство «Льонок», 1993. 142 с.

6. Еколого-економічні проблеми довкілля Житомирщини: [кол. монографія] / [Карпов В. І., Сіренький С. П., Данилко В. К. та ін.]; під ред. П. П. Михайленка. Житомир, 2001. 320 с.

7. Крайнев Е.Д. Охотничьи животные Украины. пути их охраны и рационального использования: Автореферат дис. ... канд. биол. наук. Киев, 1971. 16 с.

8. Литвак П. В., Таргонський П. Н., Бруцький Ю. В. Скарби лісових екосистем Полісся. Житомир: Державний агроекологічний університет, 2006. 430 с.

9. Мисливствознавство: [навч. посіб.] / В. Д. Бондаренко, І. В. Делеган, К. А. Татаринів та ін.; відп. ред. В. Д. Бондаренко. Київ: РНМК ВО, 1993. 200 с.

10. Панов Г. Ресурси бобра и ондатры на Украине. *Охота и охотничье хозяйство*. 1982. №11. С. 6–7.

11. Панов Г.М. Динаміка ареалів та чисельності напівводних хутрових звірів в Україні у другій половині ХХ ст. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. 2002. Вип. 30. С. 119–132.

12. Сокур І.Т. Історичні зміни та використання фауни ссавців України. Київ: Видавництво Академії наук Української РСР, 1961. 86 с.